

BALATON PETRA

A Pénzügyminisztérium szolgálatában. Győri Ottmár (1867–1946) emlékezete

A magyar kataszteri szervezet több száz tisztviselője között számos személy szakmai életútja igen érdekes, sokan más területen alkottak maradandót vagy elismerésre méltót.¹ Közéjük tartozik Győri (Schmidt) Ottmár, aki több évtizedig a Kispesti Állami Munkástelep (ma Wekerletelep) létrehozását, majd mindennapi életét irányította. Jelen tanulmány – az életének eddig nem vagy alig ismert eseményeire helyezve a hangsúlyt – a kataszteri mérnök teljes életútját mutatja be.²

Családja

Az apai dédapa a családi feljegyzések szerint még Bajorországban született. A nagyapa, Schmidt József kolozsvári születésű (1764) volt, de Győrben telepedett le, ahol vargamesterként dolgozott, és családjának kapcsolatai is a vargák közösségében alakultak ki.³

A házassági anyakönyv szerint a még kiskorú – tehát 24 évesnél fiatalabb – József 1788. január

13-án feleségül vette Lintner Antal és felesége, Erzsébet Anna nevű 16 éves lányát (*1772. február 5.), házasságukból kilenc gyermek született: Terézia (1788), József (1791), Erzsébet (1794), János (1796), Mihály (1798), Anna (1799), Terézia (1801), Pál (1802) és József (1804).⁴ Lintner Anna 1807. április 16-án, 36 évesen hunyt el. A sok kisgyermeknek anya kellett, ezért József 1807. június 17-én feleségül vette a 27 éves Nickerl Katalint, egy vargamester lányát. E házasságban további hat gyermek született: Katalin (1808), Ignác (1810), Anna (1812), Magdaléna (1814), János (1819) és Katalin (1820). Az utolsó gyermekek születésekor az apa foglalkozása német varga. Schmidt József 1836-ban hunyt el.⁵

Az anyai ág szintén német eredetű volt. Ottmár nagyapja, a 29 éves csákvári Seibold Mihály vargamester 1825. augusztus 1-jén Probst Antal özvegyét, a 36 éves Hirschenberger Rozáliát vette feleségül a római katolikus egyház szertartása szerint.⁶

¹ A *Catastrum* hasábjain több életrajz jelent meg: ZÁVOCZKI ADRIENN: A Zahajkievicz/Zsadányi mérnökcsalád pályafutása. *Catastrum*, 1. (2014) 4: 36–40.; ZÁVOCZKI ADRIENN: Kataszteri mérnökök az I. világháborúban: Kollányi Boldizsár. *Catastrum*, 2. (2015) 2:31–37.; REISZ T. CSABA: Gánóczy Sándor (1861–1938) emlékezete. *Catastrum*, 2. (2015) 2:39–49.; ZÁVOCZKI ADRIENN: Női sorsok a kataszteri felmérésnél. *Catastrum*, 2. (2015) 4:39–43.; ZÁVOCZKI ADRIENN: Egy háromszögélő mérnök a *Kataszteri Közlöny* élén. *Catastrum*, 3. (2016) 2:47–55.; REISZ T. CSABA: A felhőkergető, esőcsináló kataszteri mérnök. Vozáry Pál (1850–1918). *Catastrum*, 3. (2016) 3:17–30.; ZÁVOCZKI ADRIENN: Kataszteri mérnökök szabdalmai – Pöhlössy Géza. *Catastrum*, 3. (2016) 3:50–55.; ZÁVOCZKI ADRIENN: Szentes felmérését végző kataszteri mérnökök. *Catastrum*, 3. (2016) 4:47–50.

² Ezúton mondok köszönetet Siklós Zsuzsannának, a Kispesti Helytörténeti Gyűjtemény (= KHGy) vezetőjének, aki a Győri Ottmárra vonatkozó, másolatban őrzött dokumentumokat és fényképeket e tanulmány elkészítéséhez előzékenyen rendelkezésemre bocsátotta. Itt található Győri Ottmár unokája, Klinkó Márkné Follman Teréz naplója, amely gyermekkorára és családjára vonatkozó visszaemlékezéseit is tartalmazza (= *Klinkó Márkné naplója*).

³ Győri alapos, de forrásmegjelölések nélküli életrajzi összefoglalója: NAGY TAMÁS: Méltóságos Győri Ottmár úr, Wekerle mindenese. *Kispesti Krónika*, 3. (2006) 2:29–40. (= NAGY, 2006) A győri német vargák már 1582-től rendelkeztek céhkiváltsággal, vö. BALÁZS PÉTER: Az első győri iparműkiállítás 1846-ban. *Arrabona – Múzeumi Közlemények*, 5. (1963) 249–280. Hivatkozott hely: 255.

⁴ A család tagjaira vonatkozó adatokat – a következetlen névírás miatt többféle névalakot (Smidt, Schmidt, Schmitt, Schmid; Lindner, Lintner, Lint, Nick, Nickerl, Nikerl stb.) is ellenőrizve – elsősorban a FamilySearch (www.familysearch.org) adatbázisában kerestem. A találatok ellenőrzését, valamint ezek alapján a további életrajzi adatok kikeresését a győri belvárosi római katolikus plébánia születési, halotti és házassági anyakönyveiben végeztem: Magyar Nemzeti Levéltár (= MNL) Országos Levéltár (= OL), X Másolatok gyűjteménye (= X), Anyakönyvi mikrofilmgyűjtemény, A 1738–1743. tekerccsek.

⁵ NAGY, 2006. 32.

⁶ MNL OL, X Anyakönyvi mikrofilmgyűjtemény, A 1742.

Schmidt János (*1819. január 2.) vargames-ter és Seibold Julianna (*1827. december 25.), mindketten római katolikus, Győr belvárosi lakosok 1848. június 27-én kötöttek házasságot. A kisiparos családnak kilenc gyermeke született: Ferenc (1849), Gyula (1850), Rudolf (1851), Julianna (1853), Hermina Aloysia (1856), Gyula Jakab (1859), Géza (1860), Emília (1862), végül Ottmár (1867. október 29.).⁷

Az ifjú Ottmár az iskolai tanulmányait szülővárosában, Győrben végezte, 1879–1887 között a Szent Benedek-rendi katolikus főgimnáziumban tanult és érettségizett.⁸ Tanulmányait Selmecbányán folytatta, 1891-ben szerzett erdészeti akadémiai abszolutóriumot (záróvizsgát).⁹ Ezt követően tartalékos tiszthelyettes lett, ami a korabeli középosztályhoz tartozását is szimbolizálta. Ottmár a magyar mellett jól beszélt németül.¹⁰

Ottmár még Győrben ismerkedett meg az ott tanítónőnek készülő Schaic Olgával (*1871. június 5.). 1897. február 3-án házasodtak össze, a kor szokásának megfelelően a menyasszony szülőfalujában, a Temes vármegyei Mramorak (ma Szerbia, magyar nevén Homokos) községben. Felesége apai ágon szerb katonacsaládból származott: apja Schaic György pénztáros, nagyapja Pál cs. és kir. százados (†1898. december 9.). A család később a Felvidéken, a Pozsony vármegyei Szmolinszkon (1899 után Szomolánka, ma Smolinské, Szlovákia) telepedett le. Olga édesanyja háromszéki hermanfalvi Herman Teréz, Herman Ferenc – Szatmár város alkapitánya, honvédszázados – és Fényhalmi Katalin (†1884) gyermeke volt. Olga testvérei Katalin (∞Stolnitzky Artúr),

Klementin (∞Medgyaszay Sándor pénzügyőri főbiztos) és Emma (∞Kálmán Ferenc helyettes jegyző) voltak.¹¹

Az első másfél évtized

Ottmár 1893. február 1-jén a Földművelésügyi Minisztérium szolgálatába lépett, ideiglenes

■ Ottmár és felesége első gyermekükkel, Olgával, 1899 (Brodszky Mór felvétele, Pozsony, KHGy)

⁷ Győri Ottmár névváltoztatásáról szóló BM-rendelet (44670/1904.) helytelenül pozsonyi születési helyet tüntet fel: Magyar Családtörténet-kutató Egyesület (= MACSE), Adattárak, Névváltoztatás (www.macse.hu).

⁸ Értesítő a pannonhalmi Szt-Benedek-rend győri főgymnasiumáról az 1883–84. tanév végén. Győr, 1884., valamint ugyanezen értesítő az 1884/85., 1885/86. és 1886/87. tanévről tartalmazza Schmidt Ottmár V–VIII. osztályos tanuló tanulmányi eredményeit (www.hungaricana.hu).

⁹ RÁCZ JÓZSEFNÉ: Az 1879–1918 között Selmecbányán végzett (bizonyítványukat záradékoltatott) erdészek névsora. *Erdészeti történeti Közlemények*, 28. (1996) 115–159.

¹⁰ Győri (Schmidt) Ottmár személyes és családi adataira, valamint a kataszteri felmérésnél töltött éveire l. MNL OL, S 92 Az Országos Földmérési Intézet vegyes iratai (= S 92). No. 25/9. Országos kataszteri felmérés – alkalmazottak törzslapjai (Régi szolgálati és minősítési táblázatok, A–Zs, 1930–1936. évekről), fol. 32–40. és Uo. No. 26/2. Országos kataszteri felmérés – alkalmazottak törzslapjai (Az állami földmérés törzskönyvi lapjai, 1931–1936. XVIII. kötet. A–Zs), fol. 396–405. Az itt található adatok forráshelyére külön nem hivatkozom.

¹¹ A Schaic családra vonatkozó adatokat a PANDeA gázszjelentés-gyűjteményében (dspace.oszk.hu) és a MACSE hivatkozott honlapján (Adattárak, Anyakönyv) találtam meg.

műszaki díjoknak nevezték ki az orsovai erdőhivatalhoz (2 korona napidíjjal).

1895. február 27-től a Pénzügyminisztérium kötelékébe került és – a ranglétrán folyamatosan előre lépve – 1934. évi nyugdíjazásáig annak alkalmazásában állt. Először az Esztergom, Fejér és Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyékben működő 9. felmérési felügyelőségénél lett ideiglenes felmérési növendék (évi 800 korona segélydíjat és 480 korona átalányt kapott), majd 1896. február 1-jétől Pozsonyba, a 6. felmérési felügyelőséghez került mint véglegesített kataszteri mérnöksegéd. Illetménye a – XI. fizetési osztály első fokozata alapján 1000 korona fizetés, 560 korona munkaátalány, 420 korona lakpénz, majd 1897. július 1-jétől 1200/600/420 korona – lehetővé tette számára a családalapítást. 1898-ban született meg első gyermeke, Olga

■ Olga 1903 körül (Brodsky Mór felvétele, Pozsony, KHGy)

■ Győri Olga kisasszony, a család elsőszülött gyermeke (KHGy)

Gizella (Szmolinszkó, 1898. június 5.). 1899. október 1-jétől már a XI. fizetési osztály 1. fokozatú mérnöksegéde, 1400/600/420 korona fizetéssel, munkaátalánnyal és lakpénzzel.

Győri fokozatosan emelkedett a hivatali ranglétrán: 1900. december 16-tól már 3. fokozatú kataszteri mérnökként vett részt a felmérésben (X. fizetési osztály, évi 1600 korona fizetés, 640 korona munkaátalány, 490 korona lakpénz), 1903. január 1-jétől munkaátalánya 1000 koronára növekedett, és 400 korona személyi pótlékot kapott, amely 1905. január 1-jétől 600 koronára emelkedett.

A család pozsonyi tartózkodása alatt született ifjabb Ottmár (1903. február 20.) és Tibor (1905. január 12.). Schmidt Ottmár úgy gondolta, hogy hivatali előmenetelét elősegíti, ha német hangzású nevét a kor szokásának megfelelően kedves szülővárosa tiszteletére Győrre magyarosítja,

ezért 1904-ben gyermekeivel együtt engedélyt kért és kapott a névváltoztatásra.¹²

Még ebben az évben Moson város (a későbbi városgyesítés után ma Mosonmagyaróvár) részletes kataszteri felmérésénél végzett sikeres működéséért elismerést kapott a pozsonyi felmérési felügyelőtől.¹³

Győrit 1905-ben Szeben vármegyébe osztották be, ahol az erdélyi szász egyetem legjelentősebb közös ingatlanvagyonának, az egykori hétbírák földjének közös tulajdonát jelentő ún. szász hétbírák (Siebenrichterwaldungen) erdőségeinek felmérésével bízták meg a Szebeni és Fogarasi-havasokban.¹⁴ A földművelésügyi miniszter Szászföld egyik értékes, különleges természeti látványosságának tartott, közművelődési célokra szolgáló, 23 853,63 kataszteri hold (13 727,76 hektárnyi) erdőségeinek fahasználatát csak szabályosan elkészített – az erdők területét, a faállomány jellemzőit és az következő 5–10–20 évben elvégzendő munkákat tartalmazó – üzemtervek alapján engedélyezte. A szászok kérésére a miniszter Kovács Gábor zsamócai erdőrendezőt küldte ki az üzemterv elkészítésére (1904), míg a pénzügyi tárca Győri Ottmárt, aki a határkiigazításokat és a magassági pontok mérését, kijelölését, felállítást végezte.

A kataszteri mérnök kiküldetéséről, hivatásának kemény mindennapjairól unokájának naplója is megemlékezik: „A Gyergyói havasokat járta a hegyi lakó mócokkal öszvérháton, nagyanyám pedig, az akkor még két gyermekkel követte őt. Egy, a hegyek közötti tisztáson fakalyibában éltek tavasszal, nyáron és kora ősszel. Télre pedig egy városkába húzódtak a völgybe, mert akkor a zord időjárás miatt a munkát folytatni nem lehetett. [...] Nagyapám csak ritkán tudott

hazatérni a kunyhóba, megesett, hogy két hónapig is távol volt, mert munkája a felmérő munkásokkal együtt messze szólította. [...] Nagyapám járta a hegyerinckeket, fenyőerdőket, szurdokokat, vízmosásokat és a szinte megközelíthetetlen magasságokat. [...] Egyszer megtörtént, hogy a felmérési műszereket, a háromszögelési pontok kijelöléséhez szükséges eszközöket vivő öszvér megcsúszott és szörnyű veszte lett a szakadéokban. [...] Gond volt a liszt, cukor, krumpli, zsír, petróleum, só, gyertya beszerzése, mert a legközelebbi hegyi falu is kétnapi járásra esett, ami azt jelentette, hogy a szolga esetleg egy hétig is elmarad, s a védelem ekkor hiányzott. A mosakodáshoz, mosáshoz, főzéshez a vizet öszvérrel kellett a hegyi patakából hordani, de a sütés, főzés nem jelentett gondot, mert a kalyibában tűzhely, a ház előtt pedig épített kemence állt. Hozzá a rőzsét bőven szolgáltatta a fenyőerdő.”¹⁵ Győri sikeresen teljesítette a kiküldetést: a szász egyetem – a Pénzügyminisztérium jóváhagyásával – 306 korona jutalmat adott a kataszteri mérnöknek.¹⁶

Szolgálati törzslapja szerint Győri ezután ismét a pozsonyi 6. felmérési felügyelőségénél kataszteri mérnök, a tiszti címtár és a budapesti lakcímgjegyzék szerint viszont 1906-tól a budapesti székhelyű 9. felmérési felügyelőségénél dolgozott.¹⁷ Ez utóbbit erősíti az a tény, hogy már az 1906–1907. évi lakásjegyzékben szerepel a kataszteri mérnök neve a Csengery utca 23. szám alatt, majd 1908-tól az Izabella utca 47. szám alatt.

Ekkor született meg negyedik gyermeke, Piroska (Csorna, 1906. szeptember 17.), ugyanakkor Győri aktív tagja lett az Országos Felmérési Tisztviselők Szövetkezetének. Szolgálati törzslapja szerint 1907-től sokszögelési feladatokban is közreműködött.

¹² Klinkó Márkné naplója, 2. Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny* (= BK), 38. (1904) 113:2.: „Schmidt Ottmár kataszteri mérnök, pozsonyi lakos, úgyszintén kiskorú Olga és Ottmár gyermekei családi nevének »Győri«-re kért átváltoztatása a f. évi 44.670. számú belügyministeri rendelettel megengedtetett.”

¹³ M. kir. VI. felmérési felügyelőség 1139/1904. sz. levele Győri Ottmárnak (KHGy, másolat).

¹⁴ A Királyföld rendezéséről szóló 1876. évi XII. tc. szerint a hétbírák földjén „Nagyszebennel mint központtal (...) a következő hét széket, ill. bírói kerületet” értették: „a segesvári széket Szászkézddel; a szászsebesi széket; a nagysinki széket; a kőhalmi széket; a szerdahelyi széket; az újgyházi széket és a szászvárosi széket.” A szász hétbírák erdejének (és további vagyontárgyainak) jövedelmét az 1876. évi XII. tc. 4. §-a alapján „egyedül közművelődési célokra” lehetett fordítani. OROSZI SÁNDOR: *Az erdélyi szászok erdőgazdálkodása*. Bp., 2004. 97–101.

¹⁵ Klinkó Márkné naplója, 1–2., a szövegben helytelenül szerepel a Gyergyói-havasok.

¹⁶ A Háromszögélő Hivatal 1231/1906. sz., november 18-án kelt értesítője (KHGy, másolat)

¹⁷ *Magyarország tiszti cím- és névtára*. Bp., 1906:195., Uo. 1907:196., Uo. 1908:198., Uo. 1909:207.; *Budapesti cím- és lakásjegyzék*. Bp., 1906–1907:369., Uo. 1907–1908:376., Uo. 1908:392., Uo. 1909:404.

■ Győri Ottmár igazolványképe (KHGy)

A kispesti munkástelep tervezése

1908. június 30-án fogadta el az országgyűlés a „Budapest székes-fővárosban és környékén állami költségen létesítendő munkásházakról” szóló törvényt (1908. évi XXIX. tc.), amely a főváros súlyos szociális problémájává nőtt lakáshiányt kívánta enyhíteni a Kispesti Állami Munkástelep létesítésével.

A gyorsan iparosodó, modern világvárossá növekvő Budapesten a pénzintézeti hitelek megszorítása, a telek és a telekjáradék megdrágulása, az épületanyagárak és a munkabérek

folyamatos emelkedése, valamint az építőmunkások kivándorlása súlyos lakáshiányhoz vezetett. 1900–1907 között a kislakás-kategóriákban átlagosan mintegy 50 százalékot ért el a bérdrágulás.¹⁸ A liberális gazdaságpolitikát folytató állam – a drámai lakáshiányt érzékelve – a piaci viszonyokba való beavatkozás helyett a társadalmi és szociális problémák miatt az alsóbb társadalmi rétegek lakásszükségleteinek rendezése érdekében döntött kislakások, ún. munkásházak építése mellett. A Pénzügyminisztérium által felügyelt munkáslakás-építési akció angol mintára, kertvárosi formában kívánt példát mutatni a lakáshiány leküzdésére, illetve ármérséklő hatást gyakorolni az általánosan drága lakásbérekre. Az eredetileg Kispesti Állami Munkástelepet később kezdték el az építést indítványozó és a munkálatokat összefogó Wekerle Sándor pénzügyminiszter nevééről Wekerleteleppnek nevezni. Az állami beruházásként épült és állami tulajdonban levő telep a maga korában egyedülállónak számított, ezért a kortársak is sokat foglalkoztak annak építésével. Történeti feldolgozása az 1960-as évek óta kedvelt téma.¹⁹

A Pénzügyminisztérium a tervezés előmunkálatainak elvégzésére vegyes bizottságot hozott létre 1908 augusztusában Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye, az érdekelt községek és Budapest megbízott képviselőiből, szakembereiből. A bizottság feladata lett a Kispeszt község határához tartozó Szentlőrinc pusztá területén Sárkány József kispesti birtokos örökösaitől megvásárolt mintegy 472 000 négyszögöl terület elegendésének (planírozás) ügye, hogy a részletes rétegterv ismeretében a helyszínen kitermelt homokból a homoktégla gyártásához szükséges termelés helye és mennyisége megállapítható és kijelölhető legyen. A bizottság foglalkozott az épülő telep infrastruktúrájával, vízellátásával,

¹⁸ KÖRMÖCZI KATALIN: A fővárosi lakáshelyzet és a „Wekerle” állami munkáslakótelep (1908–1945) 1–2. *Folia historica*, 8. (1980) 123–172., *Folia historica*, 9. (1981) 191–248. (= KÖRMÖCZI, 1980–1981) Hivatkozott hely: 124–125.

¹⁹ Az addigi irodalmat megadja KÖRMÖCZI, 1980–1981., továbbá SIPOS ANDRÁS: A százéves „Wekerle”. Az állami szociális lakáspolitiká kezdetei, 1908. *História*, 30. (2008) 6–7:51–54. BEREY KATALIN: Hogyan épült a Wekerle-telep? *Honismeret*, 10. (1982) 5:46–47.; NAGY GERGELY: A Wekerle-telep, avagy a századforduló ideális városa, a kertváros. *XX. századi műemlékek és védelmük. A 26. Egri Nyári Egyetem előadásai 1996. július 1–9.* [Bp.], 1997. 75–85.; NAGY GERGELY: A Wekerle telep: építészettörténeti tanulmány. Bp., 1991.; NAGY GERGELY: *Kertvárosunk, a Wekerle*. Bp., 1994.; SLEMMER LÁSZLÓ – KOCSIS ANDRÁS: Wekerle-telepi munkáslakások: egy míves politikus Wekerle Sándor. *Tekintet*, 4. (1991) 5:61–62.

²⁰ Községi ügyek. *Népszava*, 36. (1908) 15:5.

■ Győri Ottmár homokfutón, talán éppen a munkástelep területének kijelölésén, 1908 (KHGy)

csatornázásával, úthálózatának kiépítésével és a tervek előkészítésével.²⁰

Győri Ottmár kezdettől fogva részt vett az építkezésben. Tagja lett a vegyes bizottságnak, ezért 1908. szeptember 1-jétől kataszteri főmérnök lett, átkerült a IX. fizetési osztályba, jövedelme megnőtt (2600 korona fizetés és személyi pótlék, 1000 korona munkaátalány, 800 korona lakpénz). A pénzügyminiszter megbízásából a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet ősszel kiírta a pályázatokat a telep szabályozására és a lakóháztípusok megtervezésére.²¹ Wekerle pénzügyminiszter szerint azonban a díjazott rendezési tervek nem feleltek meg a gyors és olcsó kivitelezés szempontjainak, ezért a minisztériumban külön e célra műszaki osztályt hozott létre. Győri

főmérnököt november 1-jén a minisztériumba rendelte, aki ettől kezdve 1909. június 15-ig a munkástelep előkészítő munkálataival foglalkozott.²² Győri a pályázati tervek számos ötletét átvette és hasznosította a szigorúan geometrikus, szimmetrikus városrendezési tervezetében: „Az ezen eszmék felhasználásával készült telekfelosztási rajz szerint – amelyben az egyenes vonalak uralkodnak ugyan, de azért elég változatos – a telepet két 26 méter széles átlós út szeli át. A belső nagyobb forgalom lebonyolítására egy ugyancsak 26 méter széles körút szolgál, melyen a telepet majdan hurokszerűen beágazó villamos vasúti sínek is elhelyezést találnak. Az átlós utak és a körút által határolt területeket 12, 15 és 20 méter széles utcák osztják fel telektömbökre, helyenként

²⁰ Községi ügyek. *Népszava*, 36. (1908) 15:5.

²¹ FLEISCHL Róbert: Munkáslakótelepek és a kispesti állami munkástelep. *Magyar Mérnök és Építészegylet Heti Értesítője*, 29. (1910) 9:105–107.

²² Győri szolgálati törzslapján ezt az információt a főmérnök bemondása alapján rögzítették. MNL OL, S 92. No. 25/9. fol. 32.

■ Győri Ottmár és családja 1910 körül a telep építési irodáját is magában foglaló lakásuk lépcsőjén, Zalán u. 6., ma Corvin körút 32. Az épület ezen részét annyira átépítették, hogy ez a lépcsőfeljáró már nem látható (KHGy)

*a telektömböket kettéválasztó alárendelt mellékutakat is terveztek 6 méter szélességgel. A közepén körülbelül 11 500 négyszögöl terjedelmű szabad tér marad, mely parkírozásra, munkáskaszinó és sporttelep elhelyezésére lesz felhasználható.*²³ A korszerű városépítészeti tervben az utcák, a terek, a kertek és az udvarok az egész terület mintegy 80 százalékát tették ki. Az utcák által bezárt 2500-5000 négyszögöl nagyságú telektömbök téglalap, trapéz és háromszög alakúak lettek.

A gondnoki évek, 1909–1918

Wekerle Sándor pénzügyminiszter 1909-ben létrehozta a munkástelep építőbizottságát,

■ Győri Ottmár a családjával, 1909 előtt (KHGy)

amely az építés vezetőségeként a tanácsadást és a műszaki ellenőrzést végezte (építésvezető: Rékai Frigyes mérnök), valamint megszervezte a telep igazgatási ügyeivel foglalkozó gondnokságot.²⁴ Győrit 1909. június 16-án nevezte ki a telep első gondnokának, a VII. fizetési osztályba sorolva – 4000 korona fizetéssel, 800, majd 1200 korona személyi pótlékkal, 1200 korona átalánnyal és természetbeni lakással –, egyben az építésvezetőségi pénztár pénztárosa is lett (1909–1913).²⁵ A miniszter egy gondnoksegédet, egy altisztet és egy szolgát nevezett ki mellé, később a gondnoksági munkát 12 tisztviselő látta

■ Győri Ottmár és családja, 1913–1916 körül (Winkler Rezső felvétele, KHGy)

²³ FERENCZ IMRE: A lakásügy állása és haladása Magyarországon az utolsó három évben. *Városi Szemle*, 6. (1913) 672.

²⁴ *Magyarország tisztí cím- és névtára*, 29. (1910) 209.

²⁵ Hivatalos rész. *BK*, 43. (1909) 134:1.

■ *Wekerle gondnoka 1913–1916 körül (Winkler Rezső felvétele, KHGy)*

■ *Győri Ottmárné, Schaic Olga 1913–1916 körül (Winkler Rezső felvétele, KHGy)*

el. A gondnok a telep gondnoksági épületében, a Zalán utca 6. sz.²⁶ alatt lakott a családjával, feleségével és gyermekeivel: Olgával, Ottmárral, Tiborral, Piroskával és Zoltánnal (1909. február 3.), valamint Lászlóval (Kispest, 1911. augusztus 23.), aki 11 hónapos korában tüdőgyulladásban elhunyt.²⁷

A munkástelep az állam tulajdonaként a Pénzügyminisztérium, azon belül a gondnokság irányítása alatt, de Kispest közigazgatási egységén belül jött létre. Míg a kortársak elismerték Győri Ottmár érdemeit, erről tanúskodnak elismerései és kitüntetései is, addig a szocialista történetírásban – elsősorban Körömczi Ka-

talín forrásgazdag és máig legalaposabbnak tekinthető feldolgozásaiban – a gondnok „a telep élet-halál uraként” tűnik fel a kiszolgáltatott lakók mellett.²⁸ A rendszerváltozást követően került újra előtérbe Győri Ottmár életműve, elsősorban a helyi lokálpatrióták tevékenységének köszönhetően.²⁹

A Pénzügyminisztérium már 1909-ben kidolgozta az épülő telep bérleti rendszerét.³⁰ A felépült lakások kiutalása a pénzügyminiszter jogköre volt azzal a megszorítással, hogy elsősorban az állami üzemek munkásait, esetleg alkalmazottait helyezték el. A minisztérium döntött arról, hogy az állami üzemek milyen

²⁶ Ma Corvin krt. 32., ahol a Segítő Kéz Kispesti Gondozó Szolgálatának I. sz. Gondozási Központja működik.

²⁷ A családi feljegyzések szerint (*Klinkó Márkné naplója, oldalszám*) Géza gyermeke egészen kiskorban elhalálozott. Ilyen nevű gyermeket a szolgálati törzslapok nem tartalmazzak.

²⁸ KÖRMÖCZI, 1981. 200.

²⁹ Győri Ottmár életművéről I. NAGY, 2006.

³⁰ KÖRMÖCZI, 1981. 191–194.

arányban részesüljenek a kiutalható lakásokból, majd a telep gondnoksága döntött a személyekről a munkáltató javaslata és rangsorolása alapján, ügyelve arra, hogy józan életű, társaival összeférő munkást vegyenek fel. A munkáltató volt a főbérlő, aki a lakásokat albérletbe adta a munkásainak. A lakbéreket a munkáltatók a munkások keresetéből vonták le és befizették a központi állampénztárba. A munkaviszony megszűntével automatikusan megszűnt a lakásra való jogosultság is. A törvény leszögezte, hogy a felépülő házak az államkincstár tulajdonát képezik, ezért mentesültek minden állami, törvényhatósági és községi adó alól. A lakbéreket úgy állapították meg, hogy a fenntartási költségek mellett az építkezésbe fektetett tőke törlesztését és kamatait is fedezzék, így a lakbér a telek árának és a lakás építési összegének 4 százalékánál magasabb nem lehetett. A bér tehát lényegesen alacsonyabb (harmada-negyede) volt, mint a hasonló nagyságú, fővárosi bérházakban: az egyszobás lakásokért a vízhasználati díjjal 160, a kétszobásakért 220–260, a háromszobásakért 330 koronát kellett évente fizetni. A bérleti összeget általában negyedévente előre, esetleg a megállapodáshoz képest utólag kellett fizetni.³¹

Az igazgatási rendszer helyi szervezete a telepi gondnokság volt. A gondnoki feladatok kiterjedtek a lakások bérbeadására, a bérek beszedésére, elszámolására, a házirend és a bérleti nyilatkozat szabályainak betartására, valamint a gondnok felmondási és kilakoltatási joggal is rendelkezett. „A gondnokság felelőségteljes szervezőerőt kívánt, dönteni tudást, megértést, határozottságot, nehéz munkát, de rangot is jelentett.”³² Győri Ottmárt unokája így jellemezte: „öntudatos, feddhetetlen jellemű, energikus, igazságszerető, munkabíró, szigorú, igen akaraterős férfinak ismerték és nagyon tisztelték. Nagy műveltséggel, tapintattal, sze-

retettel viselte az egész család gondját a vállain még később is.”³³

A telep építésének története jól feltárt. 1909-ben az építőanyag szállításának biztosítására egy gőz- és egy lőüzemű iparvasutat létesítettek a telepen, áprilisban indult be a mészhomoktéglagyár, júliusban kezdődött a lakóházak építése, év végéig 42 ház készült el, 132 lakást ki is utaltak az államvasutak gépgyára munkásainak. A pénzügyminiszter Győrit 1910. május 25-én Berlinbe küldte az Általános Városépítészeti Kiállításra (Allgemeine Stadtbau-Ausstellung), hogy tanulmányozza és hasznosítsa a korszerű városrendezésre, telekbeosztásra, úthálózatokra, közlekedési rendszerekre és épületcsoportosításokra vonatkozó korabeli ismereteket.³⁴ 1910-ben a vízvezetéki és csatornázási munkákat fejezték be, 1912-től már intenzívebben folytak a telep útépítési, földgyengetési, fásítási és telekbekerítési munkálatai.³⁵ A munkástelep úthálózatát a Fővárosi Közmunkák Tanácsa dolgozta ki.³⁶ 1914-re 753 ház állt a munkástelepen 3363 lakással.

A bérlőnek a háztulajdonoshoz való viszonyát, valamint a bérlettel megszerzett jogait és vállalt kötelezettségeit *Házirend* szabályozta.³⁷ A szigorú előírások miatt nem volt komolyabb rendbontás a telepen, és a közbiztonság is megfelelő volt. A házirend kimondta, hogy a bérelt helyiséget csak a bérlő és csak a kibérlésnél kijelölt célra használhatja; a bérleti helyiségek teljes vagy részleges átruházása más bérlőre, esetleg albérlőre csak a telep gondnokának beleegyezésével volt megengedhető. A lakásba csak a bérlőt és házastársát, gyermekeit, (nagy) szüleit, nőtlen vagy hajadon testvéreiket és testvéreik ellátatlan gyermekeit volt szabad befogadni, és azokat is csak akkor, ha a háztartáshoz tartoztak. Az úgynevezett ágyra járás még rokonsági viszony esetén is tilos volt. A lakások

³¹ FERENCZI, 1913. 676–677.

³² Klinkó Márkné naplója, 3.

³³ Klinkó Márkné naplója, 3.

³⁴ A pénzügyminiszter 1809/1910. ikt. sz. levele Győri Ottmárnak (KHGy, másolat)

³⁵ *A M. Kir. Kormány 1910. évi működéséről és az ország közállapotairól szóló jelentés és statisztikai évkönyv*. Bp., 1910. 35. (= *Kormányjelentés, 1910*); *A M. Kir. Kormány 1910. évi működéséről és az ország közállapotairól szóló jelentés és statisztikai évkönyv*. Bp., 1911. 37–38. (= *Kormányjelentés, 1911*)

³⁶ A kispesti munkástelep környékének szabályozása.. *Fővárosi Közmunkák Tanácsa hivatalos jelentései, 1908*. Bp., 1908. 7–8.

³⁷ KÖRMÖCZI, 1981. 194–195.

túlzsúfoltságának megakadályozása érdekében egy emberre átlag 10 m³ légűrnek kellett jutnia. A rendre, tisztaságra, nyugalomra nemcsak a bérlő tartozott ügyelni, de köteles volt hozzátartozóit is erre szorítani. Apró háziállatokat csak elzárt helyen, nagyobb háziállatokat pedig egyáltalában nem lehetett tartani. A házirend megszegése a bérleményből való kizárással járhatott. A telepen egyetlen kocsmá működhetett. A gondnokság karbantartó munkásokat foglalkoztatott, kertészete volt. Ezek a szabályok egyfelől a teleptulajdonos állam javainak megóvását célozták, másrészt a telep rendjének és tisztaságának fenntartásával, egészségügyének és erkölcsi életének megóvásával a telep lakóinak nyugalomát és békéjét szolgálták.

A telep társadalomtörténetének korszerű vizsgálata máig várat magára. Az első lakók túlnyomó részét (75,3 százalék) az állami gyárak és üzemek munkásai alkották, főleg a vasút és a posta alkalmazottai, valamint az államvasúti gépgyár (MÁVAG) és a MÁV Északi Főműhely munkásai. Egyéb alkalmazott és munkás 20,2 százalék, telepi alkalmazott és rendőr 4,5 százalék volt a telepen 1914-ben.³⁸

A telep színvonalas ellátása érdekében a kereskedelmi, a kulturális, az egészségügyi és az oktatási létesítmények kialakítása is fontos volt. 1911–1914 között négy iskolacsoportot és két különálló óvodaépületet létesítettek, 1912-ben felépült a rendőrkapitányság és a lovasrendőri laktanya, a következő évben a postamesteri hivatal. A telep egészségügyi ellátására négy orvosi rendelőt alakítottak ki. A tervekben szereplő kórház nem épült fel, így a telep lakossága a budapesti kórházakhoz tartozott, a betegszállítást a telepgondnokság mentőkocsija biztosította. 1910-ben a Pénzügyminisztérium gyógyszertárt állított fel a telepen, amelynek személyzetét az állam fizette.³⁹

A telep közéletének ellátására fogyasztási szövetkezet alakult és napi élelmiszerpiacot engedélyeztek. Az emeletes házakban levő

lakások közül 62-höz üzlethelység is tartozott. Az 1912. június 23-án létrejött Wekerletelepi Fogyasztási Szövetkezet a Pénzügyminisztérium kezdeményezésére, a telepgondnokság közreműködésével a Hangya központnak alárendelve a Főtér 1. szám alatt bérelt üzlethelyiségben működött. Győri Ottmár a szövetkezet igazgatósági tagja volt, a szövetkezet vállalta, hogy tagjait olcsó és jó minőségű élelmiszerrel és háztartási cikkekkel látja el.⁴⁰

A telep első szervezett társadalmi és kulturális egyesülete, a Kispest-Munkástelep Lakóinak Társasköre 1910 júniusában alakult 2074 taggal (elnök: Komora Árpád gépgyári művezető), kezdeményezője a munkástelep tanítói karán kívül Győri Ottmár telepgondnok volt. A társaskör elindította a telep társadalmi életét, megszervezte annak kulturális (Munkás Énekkar, 1910) és sporttevékenységét (Wekerle Sport Club, 1913).

1916-tól Győri volt a Szabad Lyceum ismeretterjesztő egyesület kispesti szervezetének (1913) társelnöke is, amely közel ezer kötetből álló könyvtárat létesített.⁴¹ Még a világháború alatt a társaskör segítségével alakult meg a Szabad Lyceum wekerlei szakosztálya.

A Kispesti Állami Munkástelep oktatási és művelődési intézményei állami jellegűek voltak, a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium fenntartása alá tartoztak. Az elemi iskolák közvetlen, helyi felügyeletét az iskolai gondnokság látta el, amely 1912 decemberében alakult (Pannónia út 12.). A telepi iskolagondnokság elnökét, Győri Ottmár telepi gondnokot a minisztérium nevezte ki. A tantestületi iskolabizottság elnökeként az elemi iskolák ünnepségeinek rendszeres vendége volt, a helyi ünnepségeken tartott rögtönzött beszédei kiváló retorikai érzékéről tanúskodtak.

Kispest és a felmérés szolgálatában

A világháború éveiben Győri Ottmár változatlanul a telep gondnoka, a hadi szolgálat alól felmentették. 1918 novemberében megalakult

³⁸ LÁSZLÓ GYULA: *Wekerle Állami munkástelep monográfiája*. Bp., 1926. II. fejezet. (<http://mek.oszk.hu/01900/01928>; = László, 1926)

³⁹ KÖRMÖCZI, 1980. 159.

⁴⁰ László, 1926. VII. fejezet.

⁴¹ Egyesületi Élet. *Néptanítók Lapja*, 49. (1916) 46:13.

a telep munkástanácsa. A telep főterén tartott ünnepi népgyűlés megválasztotta a 25 tagú munkástanácsot. A követelések főként a telep belső életét érintették, elsősorban a közellátás és a közlekedés fejlesztését fogalmazták meg. Domschitz Ferenc Győri Ottmár gondnoki tevékenysége ellen is felszólalt: „A lakosság egyéni akarat alatt állt, és ha valakinek az arca vagy modora nem tetszett, kilakoltatták. Nem szabad megengedni, hogy továbbra is önkényeskedés, igaztalanság történjen. Szükséges, hogy a munkásság minden intézményben a maga ellenőrző jogát gyakorolja. Biztosítani kell a munkásság nyugalomát, és csak úgy lehet, ha itt a munkástanács veszi kezébe a hatalmat, és ezt a tanácsot mindenkinek támogatni kell, mert ez a tanács a lakosság érdekeit tartja mindig a szem előtt.”⁴² A legtöbb támadás a Hangyához tartozó Wekerletelepi Fogyasztási Szövetkezetet érte. A szövetkezet teljes berendezésével együtt 1918

decemberében a szociáldemokrata központi szervezet vezetésével és irányításával működő Általános Fogyasztási Szövetkezet tulajdonába ment át. 1920-ban a megváltozott politikai viszonyok után újraalakult a szövetkezet, és a Fő tér 11. szám alatt berendezett főüzlet mellett még két újabb fiók létesült a telepen. A wekerletelepi társaskör is beszüntette működését a Tanácsköztársaság alatt.

1918 decemberében Győri elvesztette gondnoki állását. Családjával a gondnoksági épületből a Fő tér 3. számba költözött, a második emeleten kapott egy négy szoba, cselédszobás lakást. Állását később sem kapta vissza. Az első gondnok nagy tisztelete azonban a későbbiekben is megmaradt: „A telep régi lakói, ha találkoztak vele, elbeszélgettek, panaszaikat, örömeiket elmondták neki.”⁴³ Születésnapját, október 29-ét minden évben megünnepelte a wekerletelepi dalárda Winkler Rezső fényképész-karnagy vezetésével.

■ A Wekerletelepi Dalkör tagjai, 1938 (KHGy)

⁴² KÖRMÖCZI, 1981. 212.

⁴³ Klinkó Márkné naplója, 12.

A háború utáni években a gondnokság felüggesztette a szabályok szigorú alkalmazását, az építkezések lassan folytatódtak. 1927-re több mint 1000 lakóház állt a telepen csaknem 5000 lakással. 1923-ban készült el a református, 1932-ben a katolikus templom, 1926-ban a mozi – mint az egyetlen magántőkéből épített és üzemeltetett ingatlan és intézmény a telepen.

A gondnoki állását vesztett Győri kataszteri mérnöki tudását és tapasztalatait a Pénzügyminisztérium hasznosította: 1919. február 23-tól a földmérési osztály műszaki főtanácsosaként 6400 korona fizetéssel (VI. fizetési osztály) a 22. felmérési felügyelőséghez került, amely a tagosítás végrehajtásának műszaki ellenőrzését végezte.⁴⁴ A Tanácsköztársaság bukása után vizsgálat folyt ellene, amit azonban 1920-ban

beszüntettek és megállapították, hogy a forradalom, a tanácsköztársaság és a román megszállás alatt kifogástalan magatartást tanúsított. 1921 áprilisában a hivatalvezető-helyettesi feladatokra (felmérési és nyilvántartási teendőkre) alkalmasnak minősítették.

1921. június 16-án a 22. felmérési felügyelőség vezetője – kiemelve „a hivatalnál kifejtett odaadó, buzgó és sikeres közreműködését” – felmentette ottani szolgálata alól, egyidejűleg ideiglenesen a Pénzügyminisztérium földmérési (XIII/b) ügyosztályába rendelték be.⁴⁵

A XIII. főosztály vezetője figyelmeztette Győrit, hogy a kispesti munkástelep nyugalma és a gondnokság zavartalansága érdekében tartózkodjék minden agitációtól, és a telep társadalmi intézményeiben való szereplését szüntesse be.⁴⁶

■ Wekerletelep főtere a két világháború között (KHGy)

⁴⁴ A tagosítás célja a szétaprózott birtoktestek helyett azokkal azonos vagyoni értékű egy (vagy minél kevesebb) tagból álló birtokok létrehozása volt a határ birtokviszonyainak újrendezésével. FAZEKAS ENDRE: *Tagosítás és egyéb birtokrendezési ismeretek kézikönyve*. Bp., 1941. 19–20. MNL OL, S 92. No. 25/9. fol. 32.

⁴⁵ A 22. felmérési felügyelőség 541/1921. iktatószámú rendelvénye Győri Ottmárhoz, valamint a pénzügyminiszter 87391/1921. XIII/b. rendelete Győri Ottmárhoz (KHGy, másolat).

⁴⁶ MNL OL, S 92. No. 26/2. fol. 405., Uo. No. 25/9. fol. 33.

Győri a figyelmettség ellenére változatlanul aktívan jelen volt a Kispesti Állami Munkástelep egyesületi életében. Részt vett a wekerletelepi társaskörben, amelynek havi folyóirata mellett – *Wekerletelepi Értesítő*, 1926 – újabb szekciói alakultak meg a két világháború között: Munkás Zenekar, Sakk-kör, Szondy Sport Club, Wekerletelepi Torna-Club, Irodalmi, Művészeti és Tudományos Egyesület, könyvtár, Wekerle Sport Club kebelében (!) a műkedvelő osztály, dalkar és 40 tagból álló leventecsapat. Ugyancsak részt vett a Szabad Lyceum életében, amely a lakosság kulturális igényeit népegészségügyi és történelmi vonatkozású előadások, kiállítások és ünnepélyek megszervezésével szolgálta. A Lyceum 1922-ben a wekerletelepi iskolán kívüli népművelési bizottság kötelékébe került át, amely a kispesti helyi hatóságú bizottság albizottsága volt, így a helyi, a vármegyei bizottságokon keresztül az országos főfelügyelethez, a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumhoz tartozott.

Győri Ottmár tanügyi szerepe töretlen volt: mint a munkástelep állami elemi iskolák gondnoksági elnökének 1934. november 27-én a vallás- és közoktatásügyi miniszter és a polgármester is elismerést adott át a negyedszázadon át kifejtett értékes és eredményes munkásságáért.⁴⁷ 1938-ban a főispán ismételt Győrit nevezte ki elnöknek. Emellett elnöke volt a Kispesti Gyorsírók Egyesületének (1926–1932), díszelnöke a Kispesti Önkéntes Mentő Egyesületnek (1928), fővédnöke a Kispesti Polgári Lövész Egyesületnek (1935).⁴⁸ Tagja volt 1936 áprilisától Kispest város testnevelési bizottságának,⁴⁹ 1937 októberétől a kispesti iskolán kívüli népművelési bizottságnak.

Győri Ottmár hivatali pályafutásában is elismeréseket kapott. A kormányzó 1924. augusztus 2-án miniszteri tanácsosi címet adományozott neki, egyidejűleg szeptember 1-jétől

■ A miniszteri főtanácsos, 1920-as évek vége körül (KHGy)

a 22. felmérési felügyelőség vezetésével is megbízták.⁵⁰ A miniszteri tanácsosi címmel bíró műszaki főtanácsost a pénzügyminiszter előterjesztésére 1926. évi október 19-én felruházták az V. fizetési osztály jellegével – és így méltóságos úr lett.⁵¹

Győri a tagosítás terén kifejtett tevékenységével és a magánmérnökök hathatós támogatására irányuló munkásságával is szerzett érdemeket. 1909 óta végzett adatgyűjtést a tagosított községekben, és megállapította – a kiküldött hivatalos kérdőívekre érkezett válaszok alapján (78 község) –, hogy a tagosításnak köszönhetően

⁴⁷ A magyar kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter 3306/934. eln. iktatószámú levele Győri Ottmárnak (KHGy, másolat)

⁴⁸ Országos Magyar Lövész Szövetség Kispesti Polgári Lövész Egyesület 26/Ple. 1936. sz. értesítése Győri Ottmárnak (1936. okt. 20.) (KHGy, másolat)

⁴⁹ Kispest m. város polgármesterének 5914/1936. kieg. sz. levele Győri Ottmárnak (1936. ápr. 20.) (KHGy, másolat)

⁵⁰ A pénzügyminiszter 7112/1924. iktatószámú rendelete Győri Ottmárhoz, 1924. aug. 14.; a vallás- és közoktatásügyi miniszter 3306/934. eln. iktatószámú levele Győri Ottmárnak (KHGy, másolat)

⁵¹ Hivatalos rész. *BK*, 60 (1926). 247: 1.

átlag 18,2 százalékkal nagyobb lett a terméseredmény, a föld értéke 32,5 százalékkal emelkedett. Csökkent az igavonó állatok száma, valamint a külterjes gazdálkodást kísérő juhállomány, de nagymértékben emelkedett a mezőgazdasági gépek, a tejelő haszonállatok és a baromfiállomány száma, illetve új termelési ágak (szőlő, gyümölcsstermesztés) honosultak meg. A békés birtoklásnak köszönhetően megszűntek, illetve csökkentek a mezőrendőri kihágások, birtokperek, a gazdasági munkaidő csaknem egyharmadával csökkent, de lehetőség nyílt legelő-kiegészítésre, fásításra, erdősítésre, csatornázására. A tagosítás költségessége ellen sok volt a panasz.⁵² Győri Ottmár vizsgálata rámutatott arra, hogy a korábbi tagosítások nem szolgálták teljes mértékben a gazdaságosság elvét, mert az eredeti rendezetlen földeket dűlőkre osztották, és az érdekeltek minden dűlőben kaptak járandóságot. A tagosítás műszaki munkálatainak ellenőrzése is hiányos volt. A dűlőutakat térképen tervezték meg a valóság figyelembevétel nélkül. Az 1908. évi XXXIX. tc. és az azt követő végrehajtási utasítások legfontosabb újítása volt, hogy a tagosítás végrehajtásának műszaki ellenőrzését az állam végezte a 22. földmérési felügyelőség útján.

A mérnöki munkálatokat pályázat útján végeztették, sok esetben olyan alacsony munkárák mellett, hogy a tagosítási eljárás 5-10 évig is elhúzódott, ezalatt azonban az érdekeltek nem folytattak intenzív gazdálkodást. A megalkotott új (5000/928. I. M.) rendelet értelmében a tagosítás kérvényezése után a 22. földmérési felügyelőség kiküldöttje a helyszínen beszerezte a tagosítás célszerűségére és hasznosságára, valamint az egységárok megállapítására vonatkozó fontos adatokat. A mérnökválasztás a Földművelésügyi Minisztérium, a Mérnöki Kamara és a 22. földmérési felügyelőség kiküldöttjei által

megállapított egységárok alapján történt. Az érdekeltség is nyilatkozhatott a mérnök személyét illetően, a mérnököt azonban a felügyelőség javaslata alapján nevezték ki, hogy a tagosítás minél gyorsabban, két év alatt megtörténjék. Legfontosabb újítás a becslési eljárás reformja lett: az igazságos és helyes becslés célja, hogy mindenki az eredetileg szétszórt birtoktestei helyett egyenlő értékű, egy vagy két tagban levő birtoktestet kapjon. A becslőbizottság dűlőről dűlőre haladt és a talaj minősége, az altalaj összetétele alapján sorolta osztályba a földeket. Az úthálózatot a terepalakulat lehetőségei szerint tervezték meg.

Győri a tagosítási ügyek és az Országos Földbirtokrendező Bíróság (OFB)⁵³ műszaki munkálatainak vizsgálatát kiváló eredménnyel végezte, ezért a kormányzó 1929. augusztus 24-én miniszteri tanácsossá nevezte ki.⁵⁴ Sokoldalú működésének köszönhetően a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet tagja lett, a geodéziai szakosztály elnöke (1929–1935).⁵⁵ Győri Ottmárt 1931–1933 között az egri, a szegedi és a debreceni földmérési felügyelőségek központi felülvizsgálatával bízták meg. 1929-ben a Társadalmi Egyesületek Szövetsége, amely a magyar nemzeti szellemű társadalmi egyesületek, szövetségek, társaságok, társulatok, testületek szövetkezése volt, köztevékenységéért Győrinek jubileumi érdemjelményt adományozott.

Az utolsó évtizedek

A két világháború közötti időszak a Győri gyermekek életében a pár- és pályaválasztás ideje volt. Nagy törést jelentett a családnak, hogy az ifjabb Ottmár orvostanhallgató korában egy boncolás alkalmával megsértette a kezét, tüdőbajt kapott és 19 évesen, 1922-ben tüdőgümőkórban elhunyt. Győri Ottmárné ettől

⁵² Győri Ottmár: A tagosítások keresztülvitele az 5000/1928. I. M. sz. rendelettel kapcsolatban. *A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye (= MMÉE)*, 65. (1931) 5–6:38.; Egyleti közlemények. *MMÉE*, 70. (1936) 41–42:296.

⁵³ Az OFB az 1920:XXXVI. tc. alapján működő és a Kúriával egyenlő rangú bíróság volt a földbirtokreform végrehajtása céljából. Az állam nevében az elővásárlási jog gyakorlásához az OFB előzetes hozzájárulása volt szükséges. Az 1928:XLI. tc. életbelépésétől számított három éven belül megszüntetendőnek mondta ki, továbbá hogy megszűnéséig csak a folyamatban levő ügyek lebonyolításával foglalkozhat. *Pesti Hírlap Lexikona*. Bp., 1934. 806.

⁵⁴ Hivatalos rész. *BK*, 63. (1929) 202:1.

⁵⁵ Egyleti közlemények. *MMÉE*, 63. (1929) 11–12:78.

fogva sokat betegeskedett, köszvény és reuma gyötörte. Olga óvónő lett, 1923. március 24-én feleségül ment a nála tíz évvel idősebb Follmann Károly Ferenc gyakorló ügyvédhez. A sikeres és boldog házasságból egy leánygyermek, Teréz született. Tibor a jogi egyetem elvégzése után a Pénzügyminisztérium Szeszegyedáruságánál helyezkedett el pénzügyminisztériumi tikárként, felesége Korbuly Ilona lett. A szomorú sorsú Győri Piroska tanítónő 1929. június 20-án ment férjhez a kataszteri becslőbiztos Akantisz Tiborhoz. A férj idegbetegsége váláshoz vezetett, gyermeküket (Tibor, 1933) előbb a nagyszülők nevelték, majd Piroska öngyilkossága után a Follmann házaspár, később Győri Tibor és családja. Zoltán szülői kényszerből jogi egyetemre járt, holott a villanszerelés és a rádiószerelés érdekelt. A második világháború alatt orosz fogságba került, további sorsa nem ismert.⁵⁶

Győri Ottmár 1934. július 1-jén nyugdíjba vonult. 1935. március 2-án a nyugalmazott miniszteri tanácsosnak sokévi, kiválóan buzgó szolgálataért a legfelsőbb, kormányzói elismerést adományozta a pénzügyminiszter.⁵⁷ Még ez év őszén a nemzetvédelmi szolgálatban szerzett érdemei miatt a budapesti 1. honvéd vegyesdandár parancsnokság dandárparancsnoki dicsérő elismerését kapta meg. Alapító tagja volt a Budapesti Mérnöki Kamarának (1923.VII. tc.), 1936. december 31-i hatállyal önkéntes lemondása folytán a Kamara tagjai sorából törölték.⁵⁸

A pénzügyminiszteri tanácsos nyugdíjas éve-

■ Győri Ottmár 2005 óta védett sírja a kispesti öreg temetőben Kriptasor; a kép forrása: www.billiongraves.com)

it Kispesten a Széchenyi utca 10. szám alatt töltötte; a házat nagy kerttel és gyümölcsösselel veje, Follmann Károly ügyvéd vásárolta a családnak. Felesége, Schaic Olga 1940. augusztus 20-án halt meg 69 évesen szívizombetegségben Kispesten. Ezután Győri Ottmár Olga testvérét, vagyis sógornőjét, Katalint vette el feleségül.⁵⁹ Ottmár 79 éves korában, 1946. október 5-én tüdőgyulladásban hunyt el otthonában. A wekerletelepi társaskör, a helyi egyesületek és a kispesti tantestület tagjai búcsúztak az egykori gondnoktól. Gyermekével mellett két unokája, Follmann Teréz és Akantisz Tibor gyászolta. Sírkertje a kispesti öreg temetőben található. 1991-ben – a telep és annak lakói érdekében tett jelentős érdemeiért – Kispeszt díszpolgárává választották, és 2008 óta tér viseli nevét Wekerletelepen.⁶⁰

⁵⁶ Follmann 1913-ban doktorált. 1914-ben a Budapesti Királyi Törvényszékhez került, törvényszéki jegyző, majd titkár, később bíró. Az angolkissasszonyok zárdájában jogi és államtudományi órákat tanított. A családi adatok: *Klinkó Márkné naplója*, 22.

⁵⁷ Hivatalos rész. *BK*, 69. (1935) 58:1.

⁵⁸ Hirdetmény. *BK*, 71. (1937) 124:10.

⁵⁹ *Klinkó Márkné naplója*, 34.

⁶⁰ Budapest Főváros Közgyűlése 1521/2008. (IX. 25.) közgyűlési határozata. *Fővárosi Közlöny*, 58. (2008) 18. Vö. nfoszab. budapest.hu:8080/akl/tva/Tir.aspx?scope=kozgyules&sessionid=5234&agendaitemid=64585